

Ds Oane Reitsma

tekst: **Lucas 4, 14-22**

(eerste lezing: Jesaja 61, 1-9)

Gemeente van onze Heer Jezus Christus,

Zojuist hoorden wij onze lector van vanmorgen – Corrie – uit de profeet Jesaja lezen. ‘*De Geest van God, de Heer, rust op mij*’, las ze? Hadden wij daarmee het gevoel dat Corrie over zichzelf sprak? Nee: Corrie las Jesaja. Precies hetzelfde deed Jezus, op sabbat las hij op de bi-mah in de synagoge deze zelfde tekst uit de profeet Jesaja. En daar hadden de mensen wèl het gevoel dat Jezus het op zichzelf betrok – of beter: ook voor de luisteraars voelde het alsof hier iemand met gezag sprak. ‘Vandaag hebben jullie deze tekst in vervulling horen gaan.’ ‘Amen!’ zeiden de mensen. Dit was anders dan ze ooit eerder gehoord hebben. Verwondering roept het op: Hij is toch de zoon van Jozef?

Ja, Hij is de zoon van Jozef de timmerman. Met andere woorden: iemand van ons, uit onze stad. Maar ik denk dat ‘zoon van Jozef’ hier méér betekent. En dan komen we op de vraag hoe de evangelist Lucas Jezus ‘neerzet’. Ieder van de vier evangeliën legt andere accenten. De auteurs (Matteüs, Marcus, Lucas, Johannes) leggen verschillende accenten en schrijven voor verschillend publiek in hun tijd. En het verrassende is, nu wij op de Kerstnacht weer begonnen zijn in Lucas, dat Lucas ineens weer zo fris en nieuw klinkt – zo anders dan Matteüs en Marcus [Johannes is een verhaal apart]. Lucas neemt een héle aanloop. We zitten hier, in hoofdstuk 4, nog steeds vóór de roeping van de discipelen. Eigenlijk gaat het nog steeds om de vraag: ‘wie is deze mens? Mensenzoon?’

Het begint bij de aankondiging van de geboorte van Johannes de Doper, bij Elizabeth en Zacharias. Vervolgens de engel Gabriël die Maria komt vertellen dat ook zij zwanger is. De geboorte van Johannes, de voorloper. Het lange geboorteverhaal van Jezus. Jezus die in de tempel aan God wordt toegewijd en de oude Hanna en de oude Simeon, die hem daar zien: eindelijk, op hun oude dag, het heil van de wereld aangebroken. Jezus als twaalfjarige de geleerden onderwijzend in de tempel – zo wordt Jezus ‘neergezet’. Als niet zomaar iemand. Als een héél bijzonder iemand – en toch zo gewoon.

Twee weken geleden bevestigde het doopverhaal van Jezus dat. Hij ging gewoon in de rij staan, was één van de velen. Maar toen Hij dan gedoopt werd, ging de hemel open. Dus toch bijzonder. Gewoon en bijzonder.

‘Zoon van Jozef’ wekt de indruk dat ‘gewone’ te benadrukken. Eén van ons, profeet uit onze stad. Maar als ik Lucas goed lees, gaat dat gewone-bijzondere nog een spade dieper. Evenals Matteüs meldt Lucas namelijk een stamboom van Jezus. Maar waar Matteüs deze laat teruggaan tot David, stamvader van Jozef die met Maria gehuwd was en zo Jezus tot *wettige* erfgenaam maakt van Israël – wie precies de biologische vader was is een ingewikkelde zaak, zoals u weet, maar Matteüs maakt Jezus tot *wettige* erfgenaam –, zo trekt Lucas de lijn veel verder door en gaat terug naar Adam. De mens, die vanaf den beginne was. Ik zag gister een website die stelde dat Matteüs de wettige lijn vanuit Israël doortrekt n dat Lucas de *natuurlijke* lijn laat zien. Dat vond ik aardig gevonden. Natuurlijk hebben we hier met beeldspraak te maken, en niet met absolute historische gegevens – dat zou niet eens kunnen –, maar die beeldspraak is nu juist zo mooi. Jezus als zoon van de mens die vanaf den beginne was, zoon des Mensen, Mensenzoon, medemens van ons allen.

Zijn geboorteverhaal ingebed in het geboorteverhaal van zijn grote voorganger Johannes die hem doopte. Die op zijn beurt geboren werd uit twee onvruchtbare oudjes – zien we hier niet de oude Bram en Saar?, zei op college en zegt wijlen Niek Schuman in zijn recente boek – zie de komende Kerk & Stad. Met andere woorden: het wortelt in de traditie van Israël en daarvoor, maar is tegelijkertijd een totaal onverwacht nieuw begin. Zoals Adam dat ook was en de Zoon van de oude Bram en Saar – Isaäk, vader van Israël – ook.

Maar dan het tweede dat zo opvalt in het begin van Lucas, en juist ook in de lezing van vandaag. Dat is de Geest. Ja, Vader, Zoon en Geest, Drieëenheid, maar dat is al te ver gedacht. Dat is de dogmatiek – interpretatie – achteraf. Hier is het puur ‘geest’. Ik moest een stuk schrijven en dat lukte maar niet, daar hikte ik tegenaan. Gister kreeg ik ineens de geest, en toen stond het zó op papier. Dat bedoel ik. De geest die alles in beweging zet.

En precies dat is wat er gebeurt in Lucas. Ik loop het nog één keer langs, loopt u met mij mee. Johannes de Doper wordt als volgt aangekondigd aan zijn vader Zacharias: ‘Hij zal vervuld worden van de

Heilige Geest, terwijl hij nog in de schoot van de moeder is'. Het gebeurde: toen de zwangere Maria haar zwangere nicht Elizabeth begroette 'sprong het kind op in haar schoot'. Vader Zacharias werd spontaan door de Geest aangezet om een loflied te zingen: 'Geprezen zij de Heer, de God van Israël, hij heeft zich om mijn volk bekommerd en het verlost.'

De komst van Jezus zelf werd bij zijn moeder door Gabriël aangekondigd: 'De Heilige Geest zal over je komen, meisje Maria, en je kind zal heilig worden genoemd en Zoon van God.' Die Geest zet Maria in beweging om naar Elizabeth te gaan. Bergop nog wel – 'een hele klim' voor een zwangere, zegt dezelfde Schuman subtiel. Precies zo zet die Geest de oude Simeon aan om naar de tempel te gaan. En evenals Elizabeth, en Maria zelf, heft ook hij een grote aria aan – lofzang op de Allerhoogste: 'met eigen ogen heb ik de redding gezien'.

Die Geest zet alles in beweging. Oude mensen, engelen, herders, heel de wereld. En vanaf het begin is die Geest met Jezus verbonden. De Geest die zich openbaarde bij de doop. God bevestigde het daar. Maar vandaag beaamt Jezus zelf zijn doop, door zijn rol te accepteren. 'Vandaag is deze tekst in vervulling gegaan'.

Goed. Die Geest zet dus in beweging. Letterlijk. Laat mensen de grootste lofliederen zingen. Maar wat is het meest tekenend van die Geest? Ik leg weer mijn oor bij Lucas te luister. Er is beweging, ja, maar er zit een richting in die beweging. Het gaat van beneden naar boven. Bergop. Tenminste, voor de armen dan. De machthebbers gaan juist de andere kant op, die vallen van hun voetstuk. Zo zien we dat de lofzang van Maria, het *Magnificat anima mea*, eigenlijk de toon zet voor het hele evangelie: '*Hij toont zijn macht en de kracht van zijn arm / en drijft uiteen wie zich verheven wanen, / heersers stoot Hij van hun troon / en wie gering is geeft Hij aanzien. / Wie honger heeft overlaadt Hij met gaven, / maar rijken stuurt Hij weg met lege handen.*' Door Jesaja te lezen herhaalt Jezus bijna de woorden van zijn Moeder, al gaat het niet meer over 'Hij', maar over 'ik': '*De Heer heeft mij gezalft om aan armen het goede nieuws te brengen / om aan verslagen harten hoop te bieden / om aan gevangenen hun vrijlating bekend te maken / om de treurende te troosten – Alles zal hersteld worden.*'

Gaat dat letterlijk over armen en machtelozen, of moeten we het figuurlijk opvatten, die 'armen van geest', die het nog niet zien? Misschien kunnen we het in alle richtingen opvatten. In de meest letterlijke zin: dat er de hoop is, het vertrouwen, dat de mensen die het minst tot hun recht komen recht gedaan zal worden. Wat mij betreft is dit het evangelie van de hoop. Hoop, ook voor de ouders van Julen. Dat alles anders zal zijn. En het begin is gemaakt. Door die rare, machteloze koning. Die uiteindelijk machteloos aan een kruis hangt en aan een andere machteloze gekruisigde het Paradijs belooft. Daar gaat het hier over, die absurditeit. Merkwaardig, vreemd, dwars. Anders dan we gewend zijn en dan hoe het normaal gaat. Ik citeer nog één keer Schuman: '*alles wordt op zijn kop gezet, om langs de weg van de meeste weerstand de toegang te ontsluiten tot een geheel andere dimensie van de realiteit.*' En ons geloof is dat wij die weg van de meeste weerstand gaan, niet die van de minste – de makkelijke weg, maar met wie treuren de hoop op die realiteit nooit(!) laten varen.

In de naam van de Vader, de Zoon en de Heilige Geest. Amen.

lied 324

*Deze preek is gepubliceerd op <http://pgenschede.nl/preken>
Gelieve deze preek alleen voor persoonlijk gebruik aan te wenden, en niet zonder overleg met de auteur voor verdere publicatie of verkondigingsdoeleinden te gebruiken.*